
Helena Ložar-Podlogar
Na Trški gorici že dan zvoni ...

Avtorica govori o romanjih k Mariji na Trško goro pri Novem mestu in o stari romarski Marijini pesmi. K zbirki 46 pesmi, objavljenih v Slovenskih ljudskih pesmih II (1981) v razdelku Marija in romarice, prispeva novi dolenski varianti.

The author writes about pilgrimages to Virgin Mary at Trška gora by Novo mesto and about an old pilgrimage song dedicated to Virgin Mary. She adds two new variants from Dolenjsko to Štrekelj's collection of 46 songs which were published in Slovenske ljudske pesmi II (Slovene Folk Songs II, 1981) in the chapter entitled Marija in romarice (Mary and the Pilgrim Women).

Pol stoletja in več je minilo od časa, ko smo otroci sedeli ob nogah stare mame, Košakova mama so ji rekli, in poslušali, potem pa že tudi z njo zapeli stare ljudske pesmi. Ko sem začela hoditi v šolo in ko stare mame ni bilo več, se ljudskih pesmi (prav tako ne tistih, ki jim pravijo »narodne«) nismo »učili«. Slišala sem jih tu in tam le še ob kakšnem »likofu«, ko so delavci na polju, travniku, največkrat pa v vinogradu končali delo in so zvečer še dolgo sedeli pod kozolcem ali v zidanici na Trški gori in radi tudi kaj zapeli. Pesem je pozdravila celo sitnobo »mestnih« otrok, ki smo hoteli domov, in prepodila spanec. Včasih smo prepevali še, ko smo se z vozom peljali domov. Potem smo, sicer res šele konec petdesetih let, dobili radio in pesmi stare mame so se vedno bolj odmikale in tonile v pozabo. Ostale pa so v podzavesti in sedaj se počasi vračajo – nekatere so povsem oživele, z melodijo, druge samo v odlomkih ali samo vsebinsko. Morda pa mi je prav pogled na novomeško božjepotno Trško goro pomagal, da nikoli nisem pozabila pesmi, ki smo jo s staro mamo največkrat prepevali.

Johann Weichard Valvasor omenja v svoji Slavi vojvodine Kranjske Trško goro kot » ... prav veliko vinsko gorico«, ki se dviga nad Vajnofom in » ... osrečuje svoje posestnike z dobrim, odličnim, sladkim in močnim vinom.« Po kvaliteti trte ji daje prednost pred soimenjakinjo pri Krškem, saj v grozdju le-te » ... ne prebiva tako žlahtna moč kakor v grozdju le-one prve ... ». Ljudsko izročilo pa pravi, da je bila Trška gora še v

turških časih poraščena z grmičevjem in gostim gozdom. V njem so našli svoja varna skrivališča in zavetišča fantje, ki so se hoteli izogniti vojaški suknji, orožju in bojem. Turki so večkrat oblegali mesto in zelo prizadeli njegovo okolico, samega mesta pa niso mogli nikdar zjeti. Iz zaobljube in v zahvalo za srečno rešitev so ljudje na vrhu griča postavili Marijino znamenje, pozneje pa na tem mestu sezidali cerkvico, ki jo je 1620 nadomestila nova, » ... največja in najlepša izmed vseh cerkva Šempeterske fare ...».

Na Trški gorici že dan zvoní,
/: a gori mi grejo pa ro^omarji./

Marija Devica je z njimi šla,
/: v naročju nosila je Jezusa.:/

Ko sredi klančka pridejo,
/: bogato hčerko doídejo. :/

Marija je hčerko vprašala,
/: al' bi mi ti sinka odnašala. :/

Jaz bi ti že sinka odnašala,
/: pa bi si fertoh povaljala:./

Marija je sineka vprašala,
/: kaj boš tej dekálci za lon dau :/

Na te'mu sve't lepu žive't',
/: na unem sve't pa u peklu goret'. :/

5/16

Na Tr - ški go - ri - ci že dan zvo - ni,

5/16

a go - ri mi gre - jo pa ro - mar - ji,

5/16

a go - ri mi gre - jo pa ro - mar - ji.

O. F. Hrovat, šolski upravitelj in načelnik okrajne učiteljske knjižnice, je leta 1885 zapisal: »Nad Bajnofom,¹ na holmci je prijazna cerkvica Matere Božje s krasnim razgle-

¹ Posestvo Bajnof (prvotno Vajnof, iz. nem. Weinhof = vinski dvorec) je bilo nekldaj vinska shramba -Zatiškega-t. j. Stiškega samostana.

dom ... Tu gori še dandanes radi romajo prebivalci iz sosednjih farâ. ... Ob velikih shodih je pridiga in maša zunaj cerkvice ... ».² O cerkvi Hrovat pravi le, da je prostorna in »okusno ozalšana«, v njej pa je »videti tudi sv. Izidorja, patrona poljedelcev«.³ Sv. Izidor je dobil svoje mesto v pozneje prizidani kapelici, na evangelijski strani cerkve, tedaj pa so ob zvoniku postavili tudi lopi z oltarjema, da so duhovniki lahko maševali tudi tistim številnim božjepotnikom, za katere ni bilo več prostora v cerkvi.

Leto pozneje se takratni kaplan *Ivan Šašelj* v Zgodovini šempeterske fare⁴ navdušuje nad goro, » ... na kateri je sezidana zala in prostorna cerkev ... », saj jo s treh strani obdaja »vinsko trtje«, človeku pa odpira prečudovit razgled po deželi pod Gorjanci, vse do Brežic, Zagreba in štajerskega hribovja. »Kaj srečna je bila toraj misel, na tej krasni vinski gorici ... sezidati Kraljici nebes in zemlje spodobno svetišče, kamor naj bi jo verniki v svojih stiskah hodili častit in pomoči iskat.«⁵ Ivan Šašelj, ki je bil pozneje župnik v Šempetru pri Novem mestu, je opazil, da so imeli njegovi farani in Dolenjci nasploh veliko zaupanje do trškogorske Marije, saj je vedno, kadar je bila na gori slovesnost, prišlo »iz vseh stranij, tudi po več ur daleč, veliko ljudij ... », med množico pa je bilo videti tudi »obilo Belokranjic v svojih prvotnih domačih narodnih nošah.« Sloves trškogorske romarske poti pa ni segal samo onstran Gorjancev, ampak tudi naprej preko slovenskih meja na Hrvaško, in to že kmalu potem, ko je bila cerkev sezidana. Že leta 1634 se je, po Valvasorju, prišla trškogorski Mariji priporočiti hroma ženska iz Karlovca. Več let je hodila ob bergljah, na Trški gori pa je potem, ko je opravila svojo zaobljubljeno pobožnost v čast Devici Mariji, nenadoma ozdravela. Berglje je pustila v cerkvi. V svetišču se je tako do vladavine Jožefa II. nabralo veliko votivnih podob, tabel in predmetov, ki so jih verniki obešali na stene in s katerimi so se zahvaljevali Mariji za izprošeno milost. »Pa vse te zahvale in podobe morale so se na cesarsko povelje l. 1785 odstraniti.«⁶ Šašelj leta 1932 v *Križu*, glasilu novomeških župnišč, zapiše, da je » ... to velika škoda, ker bi se iz teh dalo dognati, koliko milosti in dobrot je delila trškogorska Mati božja svojim častilcem že od nekdaj ... ».⁷

Cerkev na Trški gori je posvečena Marijinemu rojstvu in ima žegnanje na mali šmaren (8. septembra), ko že od nekdaj in še danes pride na goro veliko romarjev. »Prav lepo je videti zvečer pred Malim šmarnom vrste romarjev, ki s svečami v roki okolo cerkve igrajo 'vrtec', prepevaje Lavretanske litanije in druge pobožne pesmi«⁸ ali da je »... kaj lepo videti, ... , kako ti romarji 'vrtec igrajo', t. j. kako sv. pesmi in litanije M.

² Novomeško okrajno glavarstvo. Zemljepisno-zgodovinski opis. Sodelovanjem učiteljev Novomeškega okraja spisal O. Florentin Hrovat, šolski voditelj in načelnik okrajne učiteljske knjižnice v Novem mestu. (Ponatis iz Slovenca). V Ljubljani 1885, str. 34.

³ Kapelica, posvečena sv. Izidorju, je seveda precej mlajša od cerkve. Prizidali so jo leta 1756 šmarješki, prečenski in šentpetrski farani, potem ko je v Novem mestu in okolici morila živinska kuga. Ostalo je le nekaj glav goveje živine. Da bi v prihodnje odvrnili to božjo kazen, so se omenjene župnije zaobljubile, da bodo sezidale kapelico poljedelskemu zavetniku v čast. Po nekaterih starejših zapisih naj bi svetnika upodobil na platno Anton Cebej (1722–1774), vendar je po mnenju strokovnjakov neznani slikar le povzel Cebejev slog. Na svoje stroške pa je dal poslikati stene kapelice s prizori iz življenja sv. Izidorja posestnik hmeljniškega gradu Filip pl. Grebin.

⁴ Zgodovina Šempeterske fare pri Novem mestu. Spisal Ivan Šašelj. (Tretji zvezek Zgodovine farâ ljubljanske škofije. Izdaja Anton Koblar) V Ljubljani 1886.

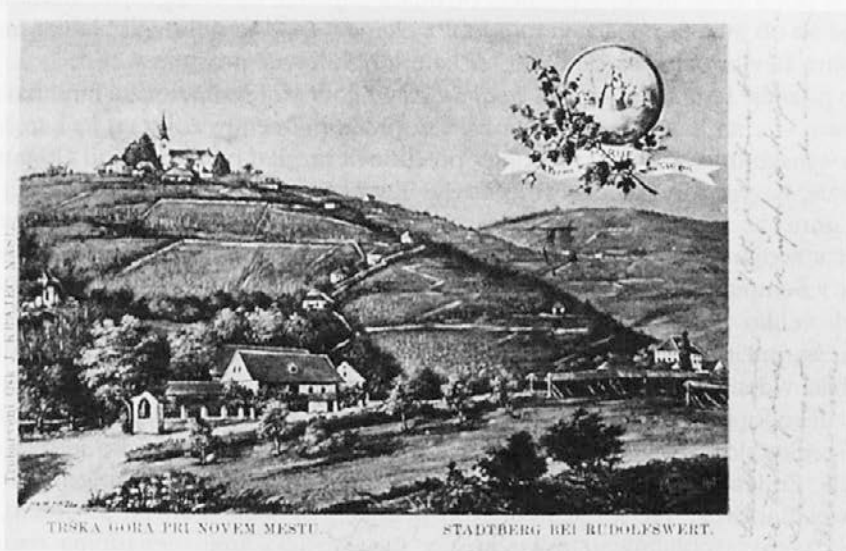
⁵ Šašelj, str. 22.

⁶ Šašelj, str. 24.

⁷ *Ivan Šašelj*, Trška gora. Ponatis iz *Križa*, Novo mesto 1932 (ponatis je pripravila novomeška tiskarna J. Krajec).

⁸ *Hrovat*, 1885, str. 34..

B. prepevâje hodijo, glave s cveticami in zelenjem ovite in z gorečimi svečami v roki, v procesiji okoli cerkve, dokler se slednjič ne zberó vsi skupaj v cerkvi ... »⁹

TRŠKA GORA PRI NOVEM MESTU.

STADTBERG BEI RUDOLFSWERT.

Mladostni spomini marsikaterega Dolenjca so povezani prav z romanjem na Trško goro. Prihajali so od vsepovsod, največ pa iz širše novomeške okolice: iz Kamenc, Bučne vasi, Ždinje vasi, Lešnice, Češnjic, Šempetra, Kronovega, Bele Cerkve in Šmarjete, pa vse do Šentjerneja, Škocjana itn., nekateri peš, drugi so se do vznožja pripeljali z vozovi, koleslji, »federvagni«. Po kamnitih poteh so se v skupinah vzpenjali proti cerkvi, molili in peli cerkvene in druge ljudske pesmi. Prišlo je tudi veliko »dalmatincev«, ki so prodajali glavnike, šivanke, bucike, »knofljice«, orglice, pipce, celo »taške za denar«, in tudi drugih kramarjev, ki so okoli cerkve postavili svoje »štante« z lectovimi srci (vsak fant je svojemu dekletu kupil srček – takega z »zaljubljenimi« verzi), medenjaki in medico, z igračami, s suho robo in »drugo kramarijo«, prodajali pa so tudi rožne vence, svetinjice, saj je bilo treba domačim prinesiti »odpustek«, vsak je moral nekaj dobiti, čeprav malo. Tudi berači niso nikoli zamudili trškogorskega žegnanja: Pušavčeva mama se spominja »... eden je imel 'musko' – vedno se je postavil ob oreh pri naši hiši in vrtel lajno«. Zunaj pod lipo je bila »gostilna« – »eden je pijačo prodajal, eden klobase kahal – se je drl: kranjske klobase, počas' okrogle«, kadar je to bil Klinarjev iz Ločne, je vse kramarje preglasil s svojim: »Klinarjeve klobase, tri metre dolge pa počas okrogle!«. Turško kavo in medico je prodajal »Turk«, ki je imel na glavi fes. Nekaj posebnega je vsekakor bil »ringlšpil«, ki so ga otroci že na petek pred malo mašo pomagali riniti na hrib in so se potem lahko do večera zastonj na njem vrteli.

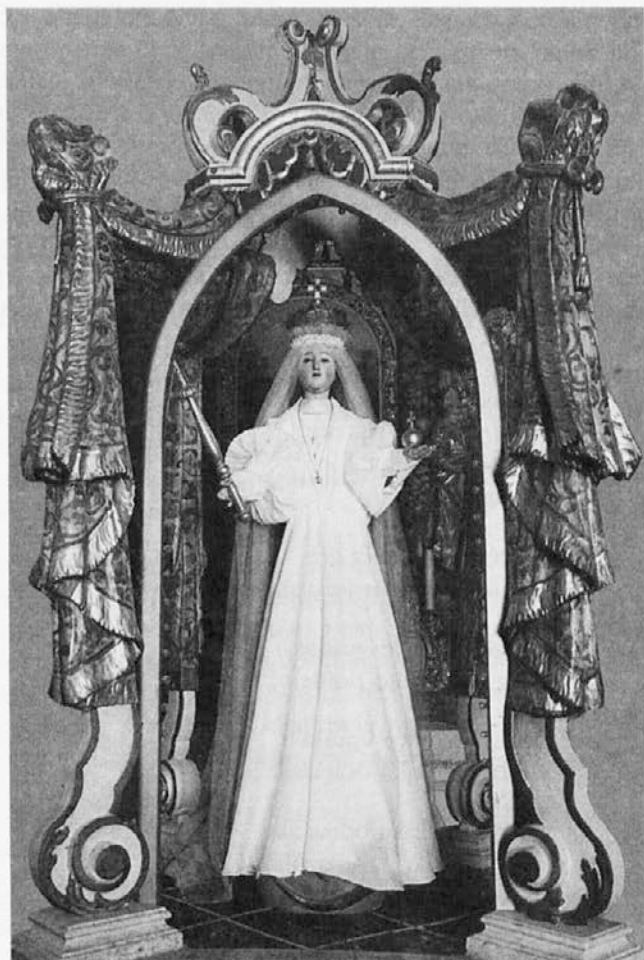
Pred drugo svetovno vojno je mežnarija na Trški gori obsegala veliko posestvo: vinograd, travnik, njive, gozd, tako da se je mežnar lahko preživel. Potem so vse »pobrali«, mežnarijo, ki med vojno ni pogorela, pa so prodali. Danes je ostalo okoli cerkve le malo cerkvene zemlje, stojijo pa še vedno štiri lipe (ena je votla in gre v njeno

⁹ Šašelj, 1886, str. 22. O »vrtcu« glej še razpravo: Mirko Ramouš, Romarski vrtec. Traditiones. Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje SAZU 4/1975, Ljubljana 1977, 47–78.

deblo lahko 10 ljudi), ki so jih domačini nekoč zelo čuvali: prav počasi in previdno so s srpom, navezanim na kol, rezali cvetove in danes jim je hudo, ko gledajo, kako prišleki klestijo kar cele veje.

Na soboto zvečer, dan pred praznikom, je še danes velika procesija. Udeležijo se je vsi, tisti, ki pridejo še zmeraj kot romarji, in tudi drugi, ki hočejo ohraniti izročilo ali se vanj ponovno vključiti. Na goro pridejo šele pred mašo, zbirajo pa se na njenem pobočju, v svojih zidanicah in hišicah, kamor povabijo vse sorodnike in prijatelje in kjer tudi zaključijo praznični dan.

Po slovesni večerni maši, ki jo daruje več duhovnikov okoliških župnij, se uvrstijo ljudje z baklami in svečami v *procesijo*. Štirje fantje na posebnih nosilih nosijo na ramah težak, danes z žarometom, nekoč pa s svečami osvetljen Marijin kip. Tudi o tem kipu kroži med ljudmi zgodba: Marija naj bi prvotno stala pod korom. Nekoč pa je prišel mežnar v cerkev in Marije ni bilo več pod korom, ampak je stala pri levem stranskem oltarju. Odnegli so jo nazaj, drugi dan pa je kip zopet stal pri stranskem oltarju. V tem so videli znamenje, da Marija ne želi stati v temnem kotu cerkve, zato je niso več vračali pod kor.

Kip trškogorske Marije je lesen, sestavljen iz gibljivih delov, izdelana je le glava, roke in spodnji del nog. Marija je belo oblečena, v rokah drži žezlo, okoli vratu pa ima »zlate« veržice s križci in svetinjcami, darila romarjev. Glavo ji krasi bel pajčolan, ki se spušča izpod krone in prekriva dolge svetle lase. Prve lase je, po pripovedovanju, darovala neka Novomeščanka, bile pa so obdelane z lepilom, tako da las po pranju niso mogli več lepo oblikovati. Šele po drugi svetovni vojni je Marija dobila nove lase. Darovala jih je *Ani Barbo* (por. Saksida), ki je imela čudovite svetle lase in si je kite lahko štirikrat ovila okoli glave. Kot rejenka je po smrti staršev živela pri Jenčičevih na Trški gori. »Težko je bilo spletati take lase, pa so mi jih odstrigli,« se spominja gospa Ani, ki sedaj živi na Dovžu. Ni se težko odločila, da jih bo darovala trškogorski Mariji. Tudi pesem še vedno zna, saj so jo kot mlada dekleta skupaj prepevale s Pušavčevo Pepco.

Šele pred dvema letoma, ko se je zdelo, da bo Marijina obleka od starosti razpadla, so ji naredili novo, staro pa shranili v zakristiji. V zadnjih letih ljudje darujejo obhajilne obleke svojih hčera z željo, da bi iz njih naredili Mariji novo obleko. Navada je bila, in zadnja leta se je zopet držijo, da Marijin kip vsaj dvakrat na leto preoblečejo.

Nekoč je stala pri cerkvi t. i. *cerkvena hiša*, kjer je bil en prostor namenjen za prenočevanje duhovnikov, v drugem pa so se zbirali pevci. Poleg nje je bila mežnarija. *Pušavčev* oče je bil dolgo mežnar, po njegovi smrti pa je to skrb prevzel njegov sin; hčerka Pepca se je rada pomešala med romarje in se tako naučila marsikatero pesem. Letos sem v Sevnem pod Trško goro potrkala na vrata pri Zupančičevih, da bi kaj izvedela o romanjih. Naključje je hotelo, da sem stopila prav v hišo *Pušavčeve Pepce*, hčerke trškogorskega mežnarja. Mimogrede, ne da bi preveč upala, sem povprašala po pesmi iz mojih otroških let. Ne samo *Jožefa Zupančič* (Pepca), tudi njena prijateljica *Micka Žura*, roj. Planin, iz Ždinje vasi sta jo takoj zapeli. Tako sem po več kot stoletja zopet slišala »svojo« *Na Trški gorici* ... tudi tiste kitice, ki jih moja stara mama ni pela (ali sem jih morda jaz pozabila ...?). Melodija se z mojo povsem ujema, razlike pa so v besedilu:

Na Trški gor' že dan zvoni,
gor mi grejo že romarji.
Le pojte, pojte na goró
k Mariji po slovo.

Med romarji Marija gre,
/: iz ljubim sinom Jezusom. :/

Ko sredi klančka pridejo,
/: bogato hčerko doidejo. :/

Marija je hčerko vprašala,
/: al' bi mi sinka odnašala. :/

Jaz bi ti že sinka odnašala,
/: pa bi si rokce zamazala. :/

Marija je sinčka vprašala,
/: kaj boš tej dekālci za lon dajal. :/

Na temu svet dobro živet,
/: na unem svet u peklu goret. :/

Ko sredi klančka pridejo,
/: revno hčerko doidejo. :/

Marija je hčerko vprašala,
/: al' bi mi sinka odnašala. :/

Jaz bi ti sinka odnašala,
/: pa bi mu krilce zamazala. :/

Marija je sinčka vprašala,
/: kaj boš tej dekolci za lon dajal.:/

Na temu svet težko živet,
/: na unem svet nebesa imet. :/

(Zapeli: Jožefa Zupančič, roj. Pušavec, in Micka Žura, roj. Planin, obe iz Sevnega pod Trško goro, pesem pa zna zapeti tudi Saksida Ani, roj. Barbo.)

Prva kitica pesmi je zapisana tako, kakor sta jo pevki zapeli – torej je štirivrstična, medtem ko so vse ostale kitice (s ponavljanjem zadnjega verza) trivrstične. Pri ponovnem preverjanju je Pušavčeva mama drugo vrstico pesmice ponovila, tretjo in četrto pa je zapela kot zadnji, na koncu pesmi.

V Štrekljevih Slovenskih narodnih pesmih je med Pripovednimi pesmimi razdelek Marija gre z Jezusom na božjo pot,¹⁰ objavljene pa so le različice te pesmi s Primorske, Gorenjske in Štajerske, nobene pa ni z Dolenjske. Drugače je v komentirani, t. im. »ponovni in dopolnjeni izdaji Štreklja«, v *Slovenskih ljudskih pesmih*.¹¹ Med legendarnimi pesmimi je v poglavju 106. *Marija in romarice* kar 46 variant, med njimi tri (št. 22, 23 in 36) iz bližnje okolice Trške gore. Obe prvi je zapisal *Franc Kramar* v februarju 1911. leta in sta shranjeni kot rokopisna zapisa »Odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi z napevi – zapisi, nastali 1906–1914 pod vodstvom tega odbora«, tretjo pa sta 1960. na Lešnici pri Otočcu zapisala *dr. Valens Vodušek* in *dr. Zmaga Kumer* iz Glasbenonarodopisnega inštituta.

Prvo varianto te pesmi je Kramar zapisal v *Potočarski vasi* (danes Potočna vas), zapela pa mu jo je šivilja *Terezija Pleskovic*.¹² Čeprav po glavnem motivu enaka, se od obeh zgoraj omenjenih precej razlikuje: v njej ne nastopa mlado, ošabno dekle (kakor v varianti moje stare mame) in tudi ne dobrosrčno revno dekle (varianta Jožefe Zupančič, Pušavčeve), ampak fantje študentje. Marija sreča dva študenta, oba lepa in mlada, prosi ju, da bi ji pomagala nesti Jezusa, kar rada naredita, na koncu pa nočeta drugega plačila »kakor štir dušice z vic: ačetna inu materna in najne obedve«.

¹⁰ Slovenske narodne pesmi. Zbral in vredil dr. *Karol Štreklj*. Zvezek I, snopič III. Ljubljana 1897. (Pripovedne pesmi: Marija gre z Jezusom na božjo pot.) Št. 466–473, str. 481–487.

¹¹ Slovenske ljudske pesmi. Druga knjiga: Pripovedne pesmi 2 (Legendarne pesmi). Uredili *Zmaga Kumer*, *Milko Matičetov*, *Valens Vodušek*. Ljubljana, Slovenska matica, 1981.

¹² SLP, 1981, št. 23, str. 276.

Čeprav je Potočna vas soseda Bučne vasi, kjer je bila rojena in je živela moja stara mama *Frančiška Košak*, roj. Jaklič (1883–1950), pa je njena varianta pesmi skoraj povsem enaka (le z nekaj besednimi spremembami) z drugim Kramarjevim zapisom z Gornjega Vrhovega¹³ pri Mirni Peči. Zapela pa mu jo je *Marija Cimermančič*:

Na Trški gori že k dnev zgoni,
pod klančkom gredo že romarji.

Ko v sredi klančka pridejo,
bogato hčerko dojdejo.

Marija hčerko vprašala:
»Al mi boš sinka odnašala?»

»Prov rada b ti sinka odnašala,
pa bi si fertah pova'lala.»

Marija je sinka vprašala:
»Kaj boš ti deklic za n lon dajaw?»

»Na tejmu sve't lohko živeit,
na unem sve't v peklu gore't!«

Leta 1960 zapisana pesem z Lešnice pri Otočcu ima le tri začetne kitice in ji tako manjka glavna poanta. Zapela jo je tedaj šestindvajsetletna *Paula Jakše*. V besedilu je nekaj sprememb, za nas pa je zanimiva zato, ker se zapisana melodija (transkribiral jo je *Uroš Krek*) skoraj povsem ujema s tisto, ki jo je pela Košakova mama.

Na Trški gori že dan zvoni,
/: al gor mi grejo že romari. :/

Tudi Marija se zdigne in gre
/: s svojim sinom Jezusom. :/

Ona ga nese prav težkó,
/: kot da bi nesla zemljó in nebó. :/

Z Dolenjske je v *Slovenskih ljudskih pesmih* objavljena še ena varianta iz *Mokronoga*, kjer je za Štreklja med 1894. in 1897. letom zapisoval pesmi *Julij Slapšak*,¹⁴ pela pa jo je *Nežka Miklič*. V tej pesmi, ki ima štirivrstične verze, roma Marija v Jeruzalem in nagovarja mlade ... romarice:

»Al bi kaj nesla Jezusa?»
»Le mali čas mi nesi ga,
saj bom ti lépo pláčala!«

Prva jo zavrne: » ... *saj viš, da sem vsa židana.*»; druga je vsa »*šlarasta*«, tretja pa:

¹³ SLP, 1981, št. 22, str. 275.

¹⁴ Rokopisna zbirka *J. Slapšaka*, I. zvezek, št. 45. Shranjena kot Štrekljeva zapuščina (ŠZ) v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU.

» ... rada bi jaz nesla ga,
al slabó sem oblečena.
Bi rokici mu vmazála
in bi se mu zamerila.«

Medtem ko pri prvih dveh Marija vnaprej ponuja plačilo, pa tretjo vpraša:

«Kaj boš za to zahtevala?»

Mlada romarica si ne želi nič drugega kot svoji »duši sveti raj«. Marija se potem obrne k Jezusu in ga vpraša:

«Kaj boš pa dal štimankama?»

«Ení bom dal velik otrok,
velík otrok, velik nadlog.
Drugí bom dal zadost blaga,
po smrt boste v peklú doma.»

Varianto pesmi, vendar le tri kitice, brez poučnega konca, so posneli leta 1956 pri *Frančiški Debeljak* v Retju v Loškem Potoku, v Sodražici¹⁵ pa je 15 kitic pesmi zapisala *Nežika Mikolič* (ok. l. 1930), pele so jo šolarke, pozneje (leta 1966) pa jo je, z malo spremenjenim besedilom, sama zapela snemalcem iz Glasbenonarodopisnega inštituta.

Torej imamo več dolenjskih variant, ki se med seboj prepletajo: dve govorita samo o ošabnem dekletu in o plačilu, ki ga za svojo ošabnost zasluži (*Na temu svet lepu [lohku] živeť/ na unem svet v peklú goreť!*), druge pa za dobroto obljublajo trdo življenje, po smrti pa nebeško plačilo (*Na temu svet težko živet, na unem svet nebesa imet*, ali v pesmi iz Sodražice, ki govori o treh romaricah: ta prvi bo dal Jezus »... velik zlata, velik srebra, po smrti pa bo v peklú doma«; drugi »... velik blaga,/ velik dobrin tega sveta,/ po smrti pa bo v peklú doma.« »Ta tretji bom dal velik otrok,/ velik otrok, velik nadlog;/ po smrti pa bo gledala/ preljubega Zveličarja.«)

V komentarju k variantam pesmi *Marija in romarice* je zapisano, da je poučna misel teh legendarnih pesmi » ... moralna vzvišenost skromnega in dobrotnega uboštva nad bahavim in trdosrčnim bogastvom«. Sama razmišljam, ali ni pesem predvsem vzgojnega značaja: izpostavljena je božja pravičnost ob plačilu za dobra in slaba dela, poudarjena pa je tudi misel, da brezskrbno življenje na tem svetu ne zagotavlja večnega življenja v nebesih in da je vsako trpljenje na zemlji po smrti v nebesih bogato poplačano. Ivan Grafenauer¹⁶ pa domneva, da gre pri tem motivu za zelo staro izročilo s skupno indoevropsko osnovo. Obe v prispevku navedeni varianti pa dopolnjujeta razširjenost te pesmi in povečujeta dolenjski delež.

¹⁵ SLP, 1981, št. 24, str. 276.

¹⁶ *Ivan Grafenauer*, Bogastvo in uboštvo v slovenski narodni pesmi in irski legendi. Razprave IV, SAZU, Ljubljana, 1958, str. 39–99).

Zusammenfassung

»Na Trški gorici že dan zvoni« – ein altes Wallfahrtslied aus Unterkrain

Die Verfasserin geht einem Wallfahrtslied aus ihrer Kinderzeit nach, von welchem in der Volksliedsammlung I.– IV. (1887– 1923) von Karl Štrelkelj nur die Varianten aus Oberkrain, Küstenland und aus der unteren Steiermark zu finden sind, jedoch keine Varianten aus Unterkrain. In der neuen, ergänzten Ausgabe dieser Sammlung – in den Slowenischen Volksliedern II (Ljubljana 1981), gibt es im Kapitel *Legendäre Lieder*; in der Abteilung *Maria und die Wallfahrendinnen*, 46 Varianten: 8 aus Unterkrain, von denen 3 in der näheren Umgebung vom Wallfahrtsort Trška Gora aufgezeichnet wurden. Die Verfasserin steuerte dieser Sammlung noch zwei Varianten bei und vergleicht in ihrem Beitrag diese Lieder ihrem Inhalt und der Melodie nach. Maria pilgert, das Jesuskind in den Armen tragend, zu einem Wallfahrtsort (in unserer Variante nach Trška Gora) und bittet die jungen Wallfahrendinnen (in einer weiteren Variante die zwei Studenten) ihr beim Tragen des Kindes zu helfen. Für ihre Bereit- bzw. Nichtbereitschaft werden sie nach dem Tode dementsprechend entlohnt: die reichen und hochmütigen im ewigen Feuer, die armen und bescheidenen im zwar schwerem Leben, nach dem Tode jedoch mit ewigem Glück im Himmel. Unter bereits in der erwähnten Volksliedsammlung veröffentlichten Varianten stimmt nach Melodie nur eine mit diesen zwei, im Beitrag behandelten Liedern überein.